

Referat wygłoszony w dniu 16 grudnia 2024 r. na posiedzeniu Komisji Orientalistycznej Oddziału PAN w Krakowie

dr Tomasz Babnis
Uniwersytet Jagielloński
Wydział Filologiczny
Instytut Filologii Klasycznej
e-mail: tomasz.babnis@uj.edu.pl
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5869-0145>

Partowie przyjaciele i Partowie wrogowie. Imperium Arsakidów w agonie Pompejusza i Lentulusa w ks. VIII *Farsalii* Lukana

Powstały w epoce Nerona (pan. 54-68 n.e.) epos rzymskiego poety Lukana *Farsalia* poświęcony jest wojnie domowej Cezara z Pompejuszem (49-48 p.n.e.). Autor, jako republikanin, zajmuje w nim stanowisko wroga wobec zwycięskiego wodza, co wpływa z jego negatywnej oceny ustroju cesarskiego, jaki zapanował w Rzymie wskutek tego konfliktu. Kluczowa dla losów wojny bitwa pod Farsalos opisana zostaje w ks. VII, podczas gdy w ks. VIII pokonany Pompejusz podczas narady z małoazjatyckich Syhedrach staje wobec dylematu, do którego z państw ościennych udać się po pomoc. Znaczną część tej książki (wersy 259-455) zajmuje agon Pompejusza i Lentulusa, z których pierwszy optuje za szukaniem wsparcia Partów, podczas gdy drugi oponuje, proponując w zamian sięgnięcie po pomoc egipską. Obaj rozmówcy ukazują skrajnie odmienny obraz Partów: o ile Pompejusz widzi w nich dzielnych wojowników oraz swoich dawnych sojuszników mogących pomóc w wojnie z Cezarem, o tyle Lentulus przedstawia całą serię ich wad, które całkowicie dyskwalifikują ich jako sprzymierzeńca. Obaj dyskutanci sięgają do bogatej już w owym czasie tradycji obrazowania świata irańskiego, czerpiąc argumenty odwołujące się do historii, klimatu czy licznych elementów życia codziennego. W żadnym innym dziele poezji łacińskiej nie znajdujemy równie bogatego wyboru motywów irańskich, ponadto zaś nie pełnią one w ks. VIII *Farsalii* jedynie funkcji inkrustacyjnej, lecz współtworzą ważną dyskusję nad losem

Pompejusza, problemem systemu politycznego Rzymu oraz oceną aktualnego stanu polityki wschodniej Nerona.

Literatura

Źródła

- Lucan 1981, *Civil War VIII*, ed., comment. R. Mayer, Warminster.
Lucano 2022, *Bellum Civile VIII*, ed., comment. A. Mancini, Berlin – Boston.
Lucanus 2009, *De bello civili libri X*, ed. D.R. Shackleton-Bailey, Berolini et Novi Eboraci.
Lukan 1994, *Wojna domowa*, transl., comment. M. Brożek, Kraków.

Opracowania

- Ahl F. 1976, *Lucan. An Introduction*, Ithaca – London.
Babnis T. 2019, 'The River Araxes in the Roman Poetry', *Classica Cracoviensia*, Vol. 22, pp. 7–46.
Babnis T. 2020, 'Crassorum umbrae. Pamięć o Marku Licyniuszu Krassusie w „Farsalii” Lukana', *Wieki Stare i Nowe*, Vol. 15, pp. 7–25.
Bartsch S. 1997, *Ideology in Cold Blood. A Reading of Lucan's Civil War*, Cambridge – London.
Casamento A. 2008–2009, 'Guerra giusta e guerra ingiusta nella *Pharsalia* di Lucano', *Hormos*, Vol. 1, pp. 179–188.
Casamento A. 2015, 'Roma faue coeptis. Pompeo e i Parti nell'ottavo libro della *Pharsalia* di Lucano', *Hormos*, Vol. 7, pp. 31–48.
Fratantuono L. 2012, *Madness Triumphant. A Reading of Lucan's Pharsalia*, Lanham.
Heil M. 1997, *Die orientalische Aussenpolitik des Kaisers Nero*, München.
Hillman T.P. 1996, 'Pompeius ad Parthos?', *Klio*, Vol. 78, No. 2, pp. 380–399.
Lerouge Ch. 2007, *L'image des Parthes dans le monde grécoromain. Du début du Ier siècle av. J.C. jusqu'à la fin du Haut Empire romain*, Stuttgart.
Masters J. 1994, *Poetry and Civil War in Lucan's "Bellum civile"*, Cambridge.
Myers M.Y. 2011, 'Lucan's Poetic Geographies. Center and Periphery in Civil War Epic', [in:] *Brill's Companion to Lucan*, P. Asso (ed.), Leiden – Boston, pp. 399–415.
Nabel J. 2019a, 'Lucan's Parthians in Nero's Rome', *Classical Philology*, Vol. 114, pp. 604–625.
Nabel J. 2019b, 'Remembering Intervention. Parthia in Rome's Civil Wars', *Historia*, Vol. 68, No. 3, pp. 327–352.
Pogorzelski R. 2011, 'Orbis Romanus. Lucan and the Limits of the Roman World', *Transactions of the American Philological Association*, Vol. 141, No. 1, pp. 143–170.
Reitz-Joosse B. 2021, 'Writing A Landscape of Defeat. The Romans in Parthia', [in:] *Landscapes of War in Greek and Roman Literature*, B. Reitz-Joosse et al. (ed.), London, pp. 177–192.
Sonnabend H. 1986, *Fremdenbild und Politik. Vorstellungen der Römer von Ägypten und dem Partherreich in der späten Republik und frühen Kaiserzeit*, Frankfurt am Main – Bern – New York.
Tracy J. 2014, *Lucan's Egyptian Civil War*, Cambridge.
Wissemann M. 1982, *Die Parther in der augusteischen Dichtung*, Frankfurt am Main – Bern.